

SZÖVEG –
LACKFI JÁNOS

ALIG VAGY VÉRIG?

◆ A vers kevés költői eszközt használ, mondhatni alig-líra, hiszen nem rímel, nem trükközik ritmusokkal, nem dob be látványos metaforákat, meg nem is roncsolja szét a nyelvet felismerhetetlenné, rejtjeles üzenetté. Se a klasszikus, se a modernista arzenál fegyvereit nem villogtatja. Egyedül a nagybetűk és írásjelek hiánya, no meg a tördelés különbözteti meg holmi egyszerű naplórészlettől, kertészeti feljegyzéstől. A szöveg lejtése prózai. Vajon miért nem faltól falig, margótól margóig tördelve tette közzé szerzője? Alighanem helyet akart hagyni a gondolatainknak, hogy kiegészíthessük mindazt, ami írva áll, mindazzal, ami a mi fejünkben tapad majd hozzá. És ilyenformán látványra a versszöveg is egyfajta írtás, betűkkel kirakott út a papír fehér dzsungelének kellős közepén. A tiszta felületbe értelmünk belefutad, csak a szavakba kapaszkodva tud előrehaladni. Egyszóval az írtásról szóló költemény maga is írtás, az elharapózó csendbe hasított átjáró a hús forrás felé.

Másrészt kevés húsbavágóbb, költőibb témát választhatott volna a köznapi pillanatok mestereként ismert francia, mint éppen ezt az évente ismétlődő, küzdelmes rituálét. Elláthatnánk az írtást mindenféle jelentőségteljes és romantikus címmel, úgy mint A TERMÉSZET LEIGÁZÁSA, AZ ŐSERDŐ VISSZAHÓDÍTÁSA, AZ EMBER KÜZDELME A VADONNAL, és így tovább. Szerencsére Cornière tűnődő, finom, sebészi módszereinek palettáján ilyen dagályos megoldások nem szerepelnek. Beéri a leírással, az érzelmek, gondolati reakciók számbavételével, a fizikai érzékelések örömeivel. Lám-lám, hiszen jobban belegondolva Rousseau Társadalmi szerződésének első embere bárki, amikor leveri az első cöveket, és kiírja rá: ENYÉM. Robinson minden víkendező, minden turista, mihelyt a járatlan útról kicsit letéved. Rögtön szemben találja magát a féktelen burjánzással, amely ellen szinte esélye sincs felvenni a harcot. És amikor izzadtan, leégve, sajnó tagokkal, horzsolásokkal ékesen mégis elültet egy fát, felszedi a krumplit, kihúzza a kerítésdrótot, kiássa a budihoz való gödröt, mégis ünnepel, mint a teremtést birtokba vevő első ember.

Végre átérezzük, hogy élünk, hogy küzdünk, nem csupán a papír éle vághatja el ujjunkat, nem csak a fönök gátlástalansága kergeti fejünkbe a vért, nem csak az ülőmunkától sajnó a derekunk. Ráadásul a természet egyszerre tesz próbára és jutalmaz. Húsba hasít és forrással hűsít, kiszívja erőnket és gyümölcscsel kínál, kilátástalan csatára hív és pazar kilátást csap a képünkbe. Megszenvedjük és megcsodáljuk. Legyőzzük és megtapasztaljuk legyőzhetetlenségét. Ahogy a szederinda felsebzi a bőrt, úgy ez az alig-vers is vérig hántja emberségünket. ◆

IKERTÜKÖR

Egy-egy mai vers,
a szerző külföldi, hol nő, hol férfi.
Akik rápillantanak, költők maguk is,
egy férfi és egy nő.
Ugyanaz a szöveg kétféle
arcát mutatja kétfelé...

François de Cornière IRTÁS

megtisztogatni a rekettye
és szederindák benőtte utat
mint minden évben
egész a patakig
melynek zúgását hallani
irtani mindent ami
burjánzik vadul
sövénynyíróval bozótvágóval
vigyázni kell a vipérák miatt
a kőomladék közelében
főleg a gyerekeknek
úgy dolgozni
mintha verset írnánk
(ott is utat kell törni magunk előtt)
s közben arra gondolni röhejes
minden visszanő majd
teljesen hiábavaló
mégis irtani teljes erővel
a szűrés bozótot
várva az ujjongást
mikor előbukkan a jéghideg víz
meztelen elmerülni benne
kiáztatni minden horzsolást

»»» Lackfi János

SZÖVEG –
SZABÓ T. ANNA

UTAT VÁGNI A SZÖVEVÉNYBEN

A szövegek bozótjában néha váratlanul édes gyümölcsökkel oltja szomját a megfáradt fordító: megesik, hogy egy-egy ajándék szójátékot talál, amellyel megkínálhatja és felüdítheti az olvasót is. Az írtás-írás szópárjának furcsa hasonlóságát meglepő, de logikus gondolatátársítások követik, miheyst a versben is felbukkan az írás motívuma, hiszen írni olyan, mintha a nyelv vad rengetegéből kellene megtalálni a kivezető utat – aminthogy valóban: a szótár összes szavának dzsungeléből kell járhatóvá tisztítanunk az egyedül ránk váró szóösvényt. Ahogy Nemes Nagy Ágnes emlékezetesen megfogalmazza: „A fél életemet azzal töltöm, hogy értelmezek, tömörítek, lefaragok. Amikor először megpillantom a leendő verset ... még olyan széles, mint a fél galaktika. Akkor elhagyom a fölösleget. Nyolcvan hasonlatból egyet választok. Százhusz emlékképből kettőt. Szüntelenül eldobálom az anyag elemeit, hogy fájnak belé az izmaim.”

Az író munkáját általában statikusnak képzeljük – a filmekben sincs más módja a bemutatásuknak, mint azt láttatni, hogy megszállottan körmölnék vagy örülten püfölik a klaviatúrát, holott az írás folyamata kívülről valóban kevésbé látványos tevékenység: a legritkábban boldog belefeledkezés - inkább kínlódás, bambulás, ceruzarágás, ideges sétálgatás elegye. Igen ám, de mi történik közben a belső tájakon? Vad tusakodás az anyaggal, ami legalább olyan belső izommunkát követel, mint a tonnákat mozgató szobrász látványos erőfeszítése. Fegyelem és harag, széles gesztusok és önkontroll, rontás és javítás.

Ez a vers nem szobrot akar faragni (mint a magával mindig kíméletlen Nemes Nagy), hanem organikus közelíti meg anyagát, és az elvadult tenyészet testi közelségét, veszélyeit és szépségét egyaránt nagy gyönyörűséggel írja le. A magyar nyelv élénken őrzi ennek a hortikulturális hasonlatnak az örökségét: hasonlataink burjánzanak, a hibákat kigyomlájuk, az anyanyelvet, akár az anyaföldet, műveljük, szavaink pedig ízesek. Az író mint kertész – ez egy jól ismert, de így, érzékeltesen kibontva mégis gyönyörűségesen újszerű hasonlat. Örömmel olvassuk, hiszen ebben a szövegszövevényben a munka teljes hiábavalóságának tudatát – azt, hogy, amint József Attila írja, a faragott paloták helyét elfoglalja „az őserdő egy hűvös éjjelen” – mégis megédesíti a hús vízzel oltott szomj beteljesülésének és a fürdésnek az öröme. Ahogy a zsoltár mondja: „mint a szép híves patakra”, úgy kívánkozik a jól végzett munka után a boldog elernyedésre a bozótirtó író: „meztelen elmerülni” végre a szótlanság gyönyörében. Egy jó szöveget befejezni: beteljesülés és megérkezés. ♦